

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonaë, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

VII. De Ira, Character irati. Effectus, Caussae & remedia Irae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

discordia: desinat avaritia, & cessat ambitio. Hæc terram latronibus complet, mare piratis, urbes tumultibus, domos insidiis, forum injustitiâ. Quædam nimirum societas, penè etiam nominis, est vitiiis & divitiis.

3. Confer, si placet, inter se pauperem & divitem: cerne vultum utriusque. Hic plenus sollicitudinum, tetricâ facie tristitiam animi prodit: ille serenâ fronte sincerum mentis gaudium ostendit. Hujus, inter ærumnas cor exedentes, bracteata felicitas est; illius mens, mœroris vacua, internæ pacis jucunditate perfruitur. Hic quærendi cupiditate anxius, amittendi metu miserimus, ad omnes fortunæ injurias expositus, quò plus habet plus cupit. Ille in paupertate ditissimus, optat quod satis est, nihil timens; quia nihil habet quod sibi adhæreat, quod sibi eripi possit. Quam lætos dies ducit pauper, quam placidas noctes! Dives autem, æger animi, morbum suum, quocumque pergit, secum trahit, spinis undique circumseptus. Sed lethalis est sopor, qui non sentit aculeos.

4. Audi, miser, cujus inexplebilis avaritia est. Omnibus licet locis testa tua resplendeant: licet immensos pecuniarum acervos possideas: quamvis, ultrâ mare latifundia tua extendantur; veniet tamen, veniet dies ab æterno statuta, quâ hæc omnia simul cum vita, amaro & invito animo deserēs. Abibunt, peribunt hæc omnia; propter quæ pereundum tibi erit. Tunc demum intelliges, quàm contemnenda mireris; simillimus pueris, quibus omne ludicrum in pretio est. Illos reperti in littore calculi leves, & aliquid varietatis habentes delectant: tu circa auri glebas, splendidosque lapillos insanis caridus ineptus. Non dico, ut divitias non habeas, si te Deus divitem fecit; sed ut habeas, nulli detrahas, sine cujusquam injuria partas, sine sordidis quæstibus, sine solitudine, & superflua cura. In domum illas, non in animum, recipias; paratus his carere, cum Deus voluerit. Ille verè locuples est, qui divitiis non eget. Ne expectes, ut fur, vel casus eripiant tibi quæ possides, occupa tu eorum vices, & aufer tibi ipsi animo circa exteriora indifferenti, quidquid alii auferre possunt. Tuus eris, si hæc tua non erunt.

5. Disce à te remove pomam, & cultum victumque tuum non ad exempla compone, sed ut Christiani suadent mores. Potest paupertas se in divitias convertere advocatâ frugalitate. Exiguum natura desiderat, non esurire, non sitire, non algere. Potes habitare sine marmorario fa-

bro; potes vestiri sine commercio Serum. An non sitim extinguet poculum, nisi gemmeum aut crystallinum sit, quo simul bibas & timeas? Gladius non scindet panem, nisi ebur, & margaritæ in capulo niteant? Pelvis fictilis non excipiet manuum sordes? Nec lumen lucerna ministrabit, nisi sit aurificis opus? Auro servit, qui se auro ornari putat. Quanto utilius foret, veras amare divitias, quæ hominem meliorem faciunt; quas nulla fortunæ iniquitas nec ipsa mors auferre potest? Quid pauperiem times, integrum Regnum ferens in corde? Regnum Dei intra te est. Absit ut aliud bonum quæras. Quære bonum tuum. *Nemo bonus, nisi solus Deus.* Hic tibi possessio & regnum sit, in quo sunt omnia bona, omnes thesauri. Cui Deus totum est, huic mundus nihil est.

6. Quicquid nitidum, quicquid magnum in mundo apparet, inane est, fictitium est, nihil est. Quid miraris cum vides hominem auro, & purpurâ indutum, & magnâ fervorum catervâ stipatum? Pompa est. Ostenduntur hæc omnia, non possidentur: & dum placent, transeunt. Non capio hujus rei fidem à Lycæo, vel à Porticu, non à Cruce Christi, non ab æterna Dei Sapientia; sed ab ipso mundo, ab ipsis vanitatum mancipiis. Audi Amanum opibus, potentiâ, honoribus super omnes tunc mortales eximium. Convocat auditores, & coacto cœtu omnia nihil esse pronuntiat. *Nihil, inquit, me habere puto; & causam adjecit: Quam diu videro Mardocheum sedentem ante fores Regias.* O ludibria, ô cæcitate! Sæpè legi, & audiivi omnia nihil esse collata cum bonis, quæ virtus parit, quæ nutrit æternitas: sed vehementius depressa sunt; coram nihil visa sunt nihil. Nihil igitur facis, si nihil spernis. Spernendum est aliquid quod in te sit, quod aliquid sit. Comprimens cupiditas, ac veluti sub vinculis habenda; ut assuescas colere paupertatem, & usu rerum res ipsas metiri. Facile autem contemnes omnia, si semper cogites te moriturum.

C A P U T VII.

De Ira, Character irati. Effectus, Causæ & remedia Ira.

1. **I** Rascor iræ. Sola hæc ira justa est adversus monstrum rabidum & execrabile; adversus affectum maximè implacidum, & turbulen-

lentum: qui si semel invaserit hominem, vix in eo humanæ naturæ vestigia relinquit. Ira brevis infania est, sui impotens, armorum, sanguinis, & suppliciorum avida; decoris oblita, necessitudinum immemor, in ipsa irruens tela, ut alteri noceat, ruinis simillima, quæ super id quod opprefferunt franguntur. Linqvit decor omnis iratos. Flagrant & micant oculi, tumescunt venæ, horrent capilli, quatiuntur labia, strident dentes, spumant ora, rabida vocis erupcio colla distendit. Non est ullius affectûs facies turbatior. Fœdatur vultus, contrahitur frons, nutat caput, vacillant pedes, agitantur manus, & totum corpus indecora jactatione huic illuc circumferitur. Adjice minaces gestus, complosas manus, pulsatam humum, percussum pectus, evullos crines, scissa vestimenta, & sanguinem ab imis præcordiis exæstantem. Qualem, putas, intra esse animum, cujus extra imago tam fœda est? Qualia Poetæ inferni monstra sinxere, ignibus ardentia, succincta serpentibus, diroque mugitu perstreptentia; talis est irati habitus, turpis, cruentus, æstuans, crudelis, & in ferinam rabiem degenerans. Cætera vitia licet abscondere, & in abdito alere: ira se profert, & in faciem exit, ac velut ignis omnia corripit: quantoque studiosius eam tegere conaris, eò amplius effervesceat. Modi nefcius est, nec frænum paritur, quem ira possedit.

2. Reliqua item vitia certis quibusdam finibus coercentur; iræ nihil intactum, nihil est inaccessum: cœlum ipsum petimus iracundiâ. Hinc blasphemias; hinc querimonias adversus Deum; hinc de ejus providentia motæ ab impiis controversiæ. Nec his dumtaxat irascimur, à quibus nos læsos existimamus; sed futuræ etiam injuriæ cogitatione offendimur, & qui facturus esse injuriam, falsâ plerumque imaginatione, creditur, jam fecit: adeò ingeniosi in vitiis sumus. Sæpe nescimus quibus irascamur, irascimur tamen: & si alius desit, in quo impetus ille frangatur, contra nos ipsos exandescimus. Ut verò scias, non ex sola injuria nasci hunc affectum, iræ etiam nostræ sentiunt rabiem, qui nec offendere nos possunt, nec contumeliâ afficere. Sic vestimenta sæpe scindimus, vasa projicimus, frangimus calamum, laceramus chartam, cum his uti ex animi sententia non valemus. Sic in furorem sæpe nos agit aut versus calix, aut mensa negligentius posita, aut parum agilis puer, aut tracti subbellii stridor, & alia multa, quæ iram nostram nec meruerunt, nec

sentiunt. Sic refractarius equus & contumax; sic canis oblatrans, & perstreptentes aviculæ; sic importunus muscarum volatus, aut culicum morsus bilem concitant, & impatientiæ nostræ pœnas luunt. Vide quam demens sis. A rebus sensu carentibus, & à brutis animantibus exigis pœnas, quibus par esset tuam potius insaniam castigare.

3. Quod si libeat iræ damna & effectus intueri, nulla pestis humano generi pluris fœdit. Videbis cædes, & urbium clades, & totarum exitia gentium. Videbis pestilentiam manu factam, & magnam occisorum struem, fuscique sanguinis rivus flumina inficientes. Aspice nobilissimarum civitatum fundamenta vix notabilia; has ira dejecit. Aspice solitudines sine habitatore desertas; has ira exhaustit. Aspice incendia domos concremantia; violatos fontes venenis, extinctas familias; hæc scelera ira patravit. Ferarum conventum dixeris non hominum, nisi quod illæ inter se placidæ sunt, hi mutuâ laceratione se perimunt. Accedit huic vitio hæc perniciosa, quòd hominem exuit similitudine Dei, cujus opera tranquilla sunt: mentem obcæcat, ne verum videat, ne aliorum monitis obsequatur: omnes animæ facultates turbat & pervertit; cumque pessimè totum hominem afficiat, vix illi tamen ulla turpitudine inesse creditur: adeò vulgus gloriosum existimat irasci. Sed præstat ad remedia accedere, quibus hæc prava affectio, si non tolli omnino, rationis saltem imperio subijci, & ad salutarem modum cogi possit.

4. Ante omnia optimum est primum iræ irritamentum protinus spernere, & ipsis repugnare principiis: nam si cœperit ferre transversum, difficilis ad salutem recursus est. Faciet quantum volet, non quantum permiseris. Cum hostis portis se intulit, modum à captivo non accipit. Facilius enim est non admittere perniciosam, quam admissa moderari. Pars superior mundi, & ordinatior, ac propinqua sideribus nec in nubem cogitur, nec in tempestatem impellitur, sed caret omni tumultu: inferiora sunt quæ fulminant. Ita animus sublimis, quietus semper & compositus, ac in statione tranquilla collocatus, intra se mala premit, quibus ira contrahitur, & verbis suis minimum libertatis permittit: scit enim cum iratus fuerit, mala non tolli, sed fieri graviora. Sicut aves, dum viscum trepidantes excutiunt, plumis omnibus illinunt: sic omnis indignatio in tormentum suum proficit. Plus nocet ira, quam injuria. Qui irascitur, se ab alio

contemptum putat; verus autem aestimator sui non vindicat, quia non sentit. Ultio confessio doloris est. Non est magnus animus, qui repetit mordentem.

5. Audita voce maledicentis statim animadvertendum, non quid illum audire, sed quid te deceat loqui. Non tantum licere debet alienae perversitati, ut serenitatem tuam obducatur. Deus, qui omnia potest, tot improbos homines suffert: tu caeteris deterior, unum ferre non poteris? Ridiculum est te non corrigere malitiam tuam, quod potes, aliorum velle tollere, quod non potes. Si tot peccatorum reus es, quicquid pateris nihil est comparatione gehennae, quam mereris. Quis es tu, cujus aures laedi nefas sit? Scipsum offendit, quia peccat, qui facit injuriam: tibi enim quid accidit? Id quod ab aeterno decretum est pro tua salute. Audi quid dicat Deus: *Si dimiseritis, & ego dimittam vobis.* Ad hoc tonitruum si non expergisceris, non dormis, sed mortuus es. Danda est alienis vitiiis venia, ut tuis impetres.

6. Tollenda ex animo suspicio est, fallacissimum irae incitamentum. Ille me parum humane salutavit, ille inchoatum sermonem cito abrupt, illius vultus averfior visus est. Nec deest suspitioni argumenta, & conjecturae; cum semper ad malum creduli sumus. Major injuriae pars constat vitio interpretantis. Quare simplicitas necessaria est, & benigna rerum aestimatio. Age contra te absentis causam: sitque tibi hoc vitium suspectum; quod quae inviti audimus, libenter credimus; & antequam judicemus, irascimur. Dandum semper est tempus: veritatem dies aperit. De parvula summa iudicaturus tibi sine teste non probaretur; amicum vero condemnas, antequam audias? Rebus quae referuntur statim fidem adhibere, imprudentis hominis est. Multi mentiuntur, ut decipiant; multi, quia decepti sunt. Qui aliquid clam dicit, penes non dicit. Quid iniquius, quam secretum credere, palam irasci? Denique non expedit omnia videre, omnia audire. Non accipit injuriam, qui nescit.

7. Cum scis aliquem male loqui de te, interroga conscientiam tuam, an ipse prius de illo loquutus sis. Tum cogita, de quam multis loquaris. Faciet te moderatiorem respectus tui, si te ipsum consulueris. Nam cur alienae luxuriae non ignoscis, qui nihil tuae negasti? cur mendacia persequeris, ipse perjurus? cur ipse perfidus, fidei acerrimus exactor es? cur tibi licentiam in alios permittis, in te non vis? Succurrat non tantum

quid patiaris, sed quid feceris. Quicquid in alio reprehendis, in venies in sinu tuo. Omnes mali sumus: communi vitio danda est venia. Et si nihil tale fecisti, at potes facere. *Qui stat, videat ne cadat.*

8. Quid novi sit, si inimicus nocet, amicus offendit, filius labitur, servus peccat? Haec omnia ita consueta sunt, ut rosa vere, fructus aestate. Sicut properanti per frequentia urbis loca alicubi labi necesse est, alicubi retineri, alicubi respergi: ita in hoc vitae actu dissipato & vago multae incidunt quarelae, multa impedimenta. Cur indignaris a viro malo injuriam passus? Quod suum erat fecit. Tu vero, si bonus es, boni viri munus exerce: cura ut illum bonum facias. Hoc autem non fit ultione, sed patientia, & beneficiis: & si non bonum, saltem benevoluntiam reddes: si neutrum, te procul dubio meliorem efficies. Ille detraxit de fama tua; graviter tibi infensus est. Quid hic tu? Non credo. Si quid dixit, errore deceptus dixit, mente non mala, zelo bono: prodesse voluit, aut certe laesus a me fuit. Non est injuria, pati quod prior feceris. Vere illam culpam admisi, reus sum; aequum est iustitiae cedere. At gratis impugnor, & sine culpa, Quid inde? Christum imitabor, & dicam cum Propheta: *Obmutui, & non aperui os meum; quoniam tu fecisti.* Aliena dicta, aut facta, tibi mala non erunt, etsi revera mala sint, nisi male eis utaris. Talia sunt, qualis usus eorum.

9. Quae est causa offensionis? Opinio. Tolle damni opinionem, & nihil nocebit tibi. Nulla res attingit aut movet animum, aut ad ipsum intrat: solus ipse se ipsum movet; & quale tulerit iudicium, talia sunt ea quae accidunt. Nihil te laedet, nisi tu te ipsum laeseris. At malus est, inquis, qui me persequitur. Expecta: dabit alteri poenas, quas debet tibi, & jam sibi dedit, quia peccavit. At ratione praeditus est, quare non emendat se? Et tu, qui ratione praeditus es, cur non corrigis impatientiam tuam? cur non vincis in bono malum? Aliena vitia in oculis habes, a tergo tua sunt. Sed age, quisquis es, cui dulce videtur ulcisci, datur tibi operatae ultionis facultas; cum hac tamen iustissima lege, ut a majori incipias. Ordo injuriae praescribat ultionem. Graviorem omnium hostem iram tuam habes; haec plus te offendit: ab ista aspiciat vindictam. Non sunt quaerendi in platea adversarii, dum infensus domi lateret. Plato iratus in servum, manum quam percussurus sustulerat,

lerat, suspendit, dicens: Cæderem, nisi irascerer. Prius voluit iracundiam flagellare, quam servum; digniorem flagris existimans dominum irascentem, quam servum negligentem. Quò quisque honestior est, eò fortius iram comprimit.

10. Iudices, & qui præfunt populis, iram interdum ostendere debent, ac etiam exhibere; ita tamen, ut rationem non præveniant, sed quasi ancilla subsequatur. Corrigendus est qui peccat, & castigandus; sed sine ira. Si vir bonus irasci turpiter factis debet, omnis illi per iracundiam vita transibit. Quod enim momentum erit, quo non videat improbanda? Deficiet, si toties à se iram, quoties causâ poscet, exegerit. Placidus itaque & æquus errantibus, talem affectum erga illos habebit, qualem medicus erga phreneticos. Sicut non commoveris ob algores & fervores, qui à tempestatibus suas vices obeuntibus inducuntur: ita nec irasci debes propter injurias, quas improbi homines pro sua natura inferre solent. Ægri intemperantes sunt, in quibus nihil est sani. Satis acerba erga contumeliosum vindicta est, nullam petere ab eo vindictam. Ille lædit ut doleas; si tu non doles, ipse dolebit, videns ereptam sibi contumeliæ voluptatem; adeò fructus injuriæ in sensu & indignatione patientis positus est. Convitia, si irascere, agnita videntur, spera exolefcunt. At turpe est, inquis, contemni, læsumque honorem non reparare. Imò turpe est timere contemni: non enim hoc timet, nisi qui contempti dignus est. Non respicit sapiens, quid homines turpe judicent, nihil illi turpe, nisi peccatum. Contemnor, ait, ab aliquo? Ipse viderit. Ego curabo, ne quid contemptu dignum agam, aut loquar. Odit me aliquis? Viderit. Ego omnibus erò placidus, & benignus. Sic invicta patientia, improborum malitiam superat & fatigat; Deumque imitatur, qui ignoscit, qui patientissimus est, & scelera nostra suis beneficiis vincit. Majoris animi est, non agnoscere injuriam, quam ignoscere.

CAPUT VIII.

De Invidia, & Acedia. Utriusque descriptio & curatio.

1. **I**nvidia sui vindex prius in propria sævit viscera, quam in proximi bona. Alia vitia ultrix poena à tergo sequitur; huic etiam præire solet. Invidus enim alienam felicitatem suam fa-

cit tormentum, & de vicini pinguedine ipse mærescit. Simul peccat & plectitur, quem hæc pestis invasit. Cætera vitia certo alicui bono contraria sunt; hoc, omnium bonorum inimicum est, omnium rerum naturam pervertit. Adversatur divinæ bonitati, cui proprium est omnia bona sua communicare: adversatur statui Beatorum, qui aliorum felicitate, ut suâ, potiuntur: adversatur Christianæ charitati, quæ de bonis etiam inimicorum lætatur: adversatur denique legi naturæ, quæ nos omnia bona nostra aliis etiam optare jubet. Sicut oculus eo morbo affectus, quem Ophthalmiam Medici vocant, splendidis omnibus offenditur: ita invidus aliorum virtute, & claritate cruciatur. Invidia dicitur; quia alterius excellentiam nimis videt.

2. Invidet Satan, sed hominibus, sociorum nemini: tu verò homo cum sis, hominibus invidet; quod nec Diabolus quidem facit. Hoc autem animi pusilli est, & proprio judicio se ad infima abjicientis: neque enim alteri invideres, nisi cum meliorem te, & superiorem arbitraberis. Vis invidiâ carere? Sperne hujus mundi fugacis bona, & dilige æterna. Amor æternitatis mors invidiæ est. Non potest mortalia bona aliis invidere, qui sola sempiterna concupiscit. Quis unquam Princeps sutori invidit, aut sarcinatori, artium suarum vilia servitia? Non se demittit ad hæc infima mens sublimioribus occupata. Nonne satis est propriis malis angî, quæ tam multa sunt, nisi & aliena bona te torqueant? Nunquam eris felix, si te cruciat felicior. An putas bona, quæ invidet, alteri erepta, ad te posse transferri? Habet proximus tuus divitias, floret scientiâ, supereminet dignitate. Hæc omnia tua erunt, si ipsum amaveris. Plurimis abundat bonis, qui amat aliena.

3. Jungo Invidiæ Acediam; quia utraque tristitia est: illa de alieno bono, hæc de proprio. Utraque ad pusillos spectat: nam *parvulum occidit Invidia*; & Acedia vitium est languentis animi, bonorumque spiritualium tædio laborantis, qui rei magnitudine ac difficultate deterritus, nihil unquam homine dignum aggrediatur. *Vult, & non vult piger*; semper varius & inconstans, sibi gravis aliis molestus, & continuo sui tædio poenæ incubans suæ. Similis est trocho, qui in orbem quidem agitur, sed non progreditur; atque ita per flagri vim movetur, ut tamen semper insistat. Voluisse eum aliquid deprehendes, sed non fecisse. Omnis ejus operatio insipida, & instar repentis aquæ vomitum provocans,